

PROLETAREC

Glasiló Jugoslovsanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 935.

CHICAGO, ILL., 13. AVGUSTA (AUGUST 13), 1925.

LETO—VOL. XX.

Upravništvo (Office) 2639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

Prostovoljno in neprostovoljno preseljevanje narodov.

Iskanje domovine.

Okoli 200,000 Bolgarov se je "prostovoljno" izselilo iz Macedonije, Tracije in drugih bolgarskih krajev, ki jih je dobila Grčija za nagrado, ker si je izbrala v svetovni vojni prave zaveznike. Samo okoli 19 do 20,000 Grkov se je izselilo iz Bolgarije v Grčijo. Par sto tisoč Grkov se je moralo izseliti iz Turčije v Grčijo. Turčija, ki je bila v svetovni vojni poražena a je pozneje zmagala v vojni z Grčijo in diplomatično nad zavezniki, je narekovala pogoje, in en pogoj je bil, da se turške province kolikor mogoče očisti prebivalstva grške narodnosti in grško katoliške vere.

Tisoče teh Grkov ni nikdar prej videlo "svoje domovine". Ali diplomacija je Turčiji ugodila in Grki so morali zapustiti svoja posestva in trgovine v Turčiji ter se preseliti v deželo, v kateri niso vedeli česa početi. Stradali so v taboriščih, prezebali v hladnih nočeh in umirali vsled oslabljenja ali epidemij. Liga narodov je skušala ublažiti gorje teh ljudi. Poslala je svojo komisijo in določila večje vsote za nakup hrane in zdravil. Ves svet je tako izvedel za trpljenje Grkov in ves svet je simpatiziral z njimi. Tudi Zedinjene države, ki ne pripadajo Ligi, so se zavzele za te nesrečneže, ki niso zakrivali vojne, pa so morali radi nje najbolj trpeti.

* * *

Mirovna pogodba, sklenjena v Neullyju, je potegnila med Grčijo in Bolgarijo nove meje. Ta pogodba določa tudi izmeno narodnostnih manjšin med Grčijo in Bolgarijo. Grki dobe člane svoje narodnosti iz Bolgarije in Bolgarija Bolgare iz okupiranih krajev. Tako so sklenili diplomatje, ki se igrajo z usodo dežel in narodov. Tako mora ljudstvo prizadetih dežel šest let po vojni trpeti ravno tako kakor je trpele ko so jih prodirajoče ali bežeče armade izganjale iz bivališč.

Junnius B. Wood, poročevalec čikaške "Daily News" je priobčil pet člankov, v katerih opisuje iz lastnih opazovanj v Svilengradu v Bolgariji na grški meji trpljenje bolgarskega ljudstva, ki se "prostovoljno" izseljuje iz Grčije v Bolgarijo.

Mirovna pogodba ne zahteva, da se "narodnostne manjine" morajo izseliti. Toda Grki rabijo zemlje za prebivalstvo, ki so ga dobili iz Turčije. Razun tega sovražijo Bolgare in Bolgarijo. In končno, Bolgarija je edina, s katero Grčija lahko postopa kot s šibkejšo državo. Jugoslavije se boji, istotako Turčije. Ne pa Bolgarije.

Bolgari v Grčiji niso priseljenci. Dežele iz katerih se jih izganja do l. 1919 niso bile grške. Živeli so tam od generacije do generacije. Ali sedaj je to ozemlje grško. Torej ven z Bolgari! Grško uradništvo, vojaštvo in orožništvo postopa s temi nezaželjenimi domačini kakor da so pritepeni tujci. Provocirajo jih in ko je mera potrpežljivosti polna, ne preostaja stanovnikom bolgarske sosesčine drugega kakor da gredo v najbližji izseljevalni urad kjer naznanijo, da se žele izseliti v Bolgarijo. Izselitev je torej popolnoma "prostovoljna", kar potrjujejo dokumenti.

* * *

"Ubil sem malega bolgarskega psa".

"Ravno kar sem ubil malega bolgarskega psa," je hladno dejal eden grški pretepač, ki je ustrelil dvanajstletno dekletce bolgarske narodnosti. Umor se je izvršil v vasi Evrinko v nedeljo 8. marca; vaščani, vsi verni člani pravoslavne cerkve, so molili, počivali ali pa se zabavali. Radka Kurtuva je izprosila od staršev malo vsotico, in vsa vesela, v svoji nedeljski obleki, je odšla na vaški trg da si kupi prgišče bonbonov. Ko je tekla pod drevesi kjer so se igrali drugi otroci, je počil strel, Radka pa je omahnila na tla. Umrla je predno so pritekli ljudje. Prihitele so ženske in moški ter prijeli mladega tujca, ki je stal brezbrizno par korakov stran s samokresnom v rokah. Ni poskušal pobegniti. Dejal je, da se piše Yani Kabaridi. Grški vojaki, ki so se nahajali v bližini, so prišli na pozorišče in vzeli morilca razjarjenim vaščanom. "Ubil sem malega bolgarskega psa," je dejal vojakom. To pojasnilo je zadostovalo. Vojaki so ga odvedli in ga pozneje izpustili. Obupani starši so odnesli mrtvo dekletce na svoj dom. Še tisti večer je prišel grški poveljnik v spremstvu vojakov na dom in zahteval, da mu izroče truplo. Starši so ga prosili, da naj jim izpolni željo da

jo sami pokopljejo po obredu svoje vere. Vzel jim je truplo s silo in njegovi ljudje so ga ponoči skrivaj pokopali."

To je izčrpek poročila št. 3737-4 podano mešani komisiji lige narodov. Poročilo je podprto z dokumenti preiskovalne komisije in navaja številne priče.

Domačini se niso več počutili doma in vsled te in podobnih provokacij so zapustili dom svojih dedov in odpotovali preko meje . . .

Brutalnost človeka.

Neko drugo poročilo imenovani komisiji navaja sledeči slučaj:

V Tarlis v od Grčije okupirani Macedoniji je prišla meseca julija 1924 grška vojaška komisija. V nedeljo 27. julija, ko so grški častniki sedeli zunaj pred vaško kavarno, je bilo nekje oddanih par strelcev in razpočilo je nekaj ročnih granat. Nihče ni bil ranjen. Preiskava je pozneje dognala, da so prinesli granate v vas nekaj minut poprej grški vojaki. Tisti večer so vojaki aretirali sedemdeset tarliških in okoliških vaščanov. Drugi dan zjutraj so sedemindvajset vaščanov (eden je bil celo v grški vojaški uniformi katero je dobil ko se je boril v grški armadi v Mali Aziji) zvezali po dva in dva skupaj in potem par ob par v vrsto, k zadnjemu pa so privezali 70-letnega starčka, ter jih gnali zastražene navkreber skozi gorsko globel. Njihovim družinam ni bilo dovoljeno, da bi se poslovile od njih; nikomur ni bilo dopuščeno, da bi jim dal vode ali hrane; prepovedali so vaščanom celo gledati to žalostno procesijo, nele zunaj, ampak tudi skozi okno. Ko so prišli do prve ravnice, so jim ukazali naj se posedejo. Ko hitro so bili na tleh, so oficirji in prostaki pričeli nanje streljati. Trinajst so jih ubili, ostalim se je posrečilo pobegniti, štirje med njimi ranjeni. Enega so štiri dni pozneje zopet ujeli in od tistega časa ni več sledu za njim. Bil je ubit ali pa je umrl.

Vsa imovina "prostovoljno" prepuščana novim gospodarjem.

Za domačije, ki jih puščajo Bolgari na "prostovoljnem" begu iz Grčije za seboj, ne dobe nobene odškodnine, niti jih ne smejo prodati. Skoro vsaka bolgarska kmetija v Grčiji je dobila nekaj grških priseljencev iz Turčije in ti počasi izrinejo prave lastnike in se sami proglasijo za lastnike. Grške oblasti odobravajo tako početje in ga podpirajo.

Genevski protokol iz leta 1924 določa, da izmenjavanje narodnostnih manjin med Grčijo in Bolgarijo ne sme biti prisilno. Prisilno pa je bilo med Turčijo in Grčijo, in to na zahtevo Turčije. To prisilno in "nepriilno" preseljevanje je povzročilo neštete tragedije in nepopisljivo trpljenje. Ali drame še ni konec. Za generacijo ki je bila pregnana, jo nikoli ne bo, kajti groznih

vtiskov lakote, bolezni, umiranja v taboriščih, šikaniranja, onečaščenja žen in deklet in neusmiljenega ravnanja v njenem spominu ne bo mogoče izbrisati.

Ponovitev enake drame med Poljsko in Nemčijo.

Isto kar se vrši na Balkanu in v Mali Aziji, se sedaj obnavlja v nekoliko manjši meri med Poljsko in Nemčijo.

Poljska je z raznimi pritiski izgnala več deset tisoč Nemcev iz svojih meja in Nemčija seveda vrača. Poročilo iz Berlina z dne 6. avgusta se glasi, da je nemška vlada ukazala Poljakom ki so se pri štetju izrekli za poljsko državljanstvo, da morajo zapustiti Nemčijo v 48. urah. Nemška vlada je dejala, da se sramuje tega koraka, da pa je bila izzvana in ga je morala storiti. "Pravice prebivalstva do svojih domov so bile včasih boljše protektirane, celo med vojno, kakor pa so danes, sedem let po vojni," je dejal minister Stresemann v nemškem državnem zboru.

Taki slučajji dokazujejo, da niso le vlade kot take krive, kajti vse vlade imajo zaslombo, ako ne med pametnim, človekoljubnim ljudstvom, pa med bedastim in brutalnim. In na to zaslombo se opirajo. V blazni tekmi za oslavljenje druga druge in za zavarovanje interesov poedine dežele se oslabljuje vse in mesto da bi svoje interese zavarovale, jih izpostavljajo pogubi. Varnost in blagostanje je v kooperaciji. Dokler ne bo med narodi volje za prijateljsko sodelovanje, se bodo drame, kakršne smo imeli prilikom gledati posebno med svetovno vojno in potem v številnih drugih manjših vojnah, nadaljevale. Pritoževanje nad vladami nič ne pomaga. Kajti vlade kot take ne mučijo druga drugo in radi tega ne čutijo bolečinn. Mučijo se ljudje, ki nimajo nobenega interesa da bi trpinčili svoje brate. In vlade morajo mnogokrat krotiti svoje ljudi. Ljudje, in ne vlade, potrebujejo spremembe, kajti šele potem bodo tudi vlade drugačne. Ekonomska struktura se bo izpremenila kadar bodo mase — ne vlade — zrele za izpremembo. Kajti vlade in ekonomski sistemi so odsev večine ljudi. Ako je kje izjema v tem pravilu, je navadno samo začasna, kar dokazuje zgodovina.

Žrtve izven industrije.

Od 1. januarja do konca meseca julija je bilo v Chicagi ubitih v avtomobilskih nezgodah nad 440 ljudi. Pijančevanje, ali pa zastrupljenje s slabim žganjem je v istem času vzelo življenje 145. ljudem. Umorov je bilo 131.

Meseca junija in julija je utonilo v jezerih v Chicagi in bližnji okolici 62 oseb, v istem času v preteklem letu pa 59.

Antracitni premogarji pred stavko.

Pogajanja med zastopniki premogarjev iz antracitnih polj in z gospodarji rovov, ki so se vsrila v Atlantic City, so se razbila. Križalo se je potem še nekaj pisem; gospodarji so rekli da so še pripravljene pogajati se ako premogarji pokažejo "voljo za spravo", Lewis pa je v imenu premogarjev odgovoril, da se bodo premogarji pogajali le če operatorji priznajo glavne zahteve premogarjev. Dve glavni zahtevi sta povišanje plače in pa sistem, po katerem kompanije odračunavajo premogarjem od plače za članarino uniji.

Coolidge se trdovratno brani poseči v situacijo. Iz enega vira poročajo, da je po njegovem mnenju ta spor stvar antracitne industrije in njenih delavcev. Bore naj se kakor se vedo in znajo. Coolidge ne more govoriti drugače kakor v prilog gospodarjem, dasi bi bil Lewisu lahko hvaležen za pomoč ki mu jo je dal v zadnji volilni kampanji. 155,000 delavcev antracitne industrije bo prizadetih, ako pride do stavke. V zadnji stavki so gospodarji dvignili ceno premogu dolar na tono. To povišanje jim je plačalo vse stroške stavke in ker pozneje niso cene znižali, je pomenilo stalno povišanje profita. Enak proces se bo izvršil po 1. septembru, ako bodo delavci prisiljeni zastavkati.

Možje ki vladajo A. F. of L. mislijo, da je za ameriško delavstvo boljše da se ne peča s svojo politiko, ampak da samo izbira dobre može izmed kandidatov demokratske in republikanske stranke. Kadar se dogodi prva večja stavka, bodo imeli priliko ponovno videti, koliko se smejo zanesti na takozvane dobre može.

Premogovniška industrija ni le stvar delavcev ki kopljejo premog in stvar gospodarjev ki ga lastujejo, ampak politično vprašanje. Enako je ta problem politično ekonomskega značaja v Angliji, kar je dokazal zadnji sporazum s katerim je vlada vsaj začasno odvrnila stavko, in pa kaos v premogovniški industriji Nemčije. V Angliji in Nemčiji delavstvo razume značaj tega problema, ne pa v Ameriki, kajti tu je dovolj da izbiramo dobre može v politične urade in moledujemo za pomoč v zbornicah na način kakor da so delavci prosjaki in ne državljani z volilno pravico.

Telefon v Perziji.

V Perziji je dvaindvajset telefonskih postaj, ki služijo 2639 naročnikom. En čikaški okraj ima več telefonov kakor vsa Perzija, katera meri 628,000 kvadratnih milj in ima 9,500,000 prebivalcev. Teheran, glavno mesto Perzije, ima 220,000 prebivalcev. Perzija je po obsegu dvakrat večja kakor Francija.

Ali obrat ameriških industrij pada ali narašča?

Zaposlenost v poletnih mesecih v raznih obratih ameriške industrije je bila na podlagi statističnih poročil v splošnem manjša kakor prve mesece tega leta. Največ nezaposlenih je v premogovniški industriji.

V tekstilni industriji znižujejo plače. Delavcem American Woolen kompanije so bile v začetku julija znižane plače za 10%; da pa bi to znižanje ne izgledalo tako brutalno, kajti plače tekstilnega delavstva so zelo nizke, je dobra kompanija naznanila, da je delavcem ki prebivajo v njenih hišah znižala stanarino 25%.

Iz Bethlehem Steel korporacije je resigniralo nekaj visoko plačanih uradnikov zato "da delavcem ne bo treba znižati plač". V Lukens Steel kompaniji so si odborniki in dobro plačani uradniki prostovoljno znižali plače za 10% zato da jih delavcem ne bo treba "toliko znižati". Bethlehem kompanija je druga za jeklarskim trustom in druga največja na svetu. Argument, da je nekaj njenih visoko plačanih uradnikov odstopilo samo zato da se delavcem obvaruje sedanje plače je le sugestija delavcem, da če to ne bo pomagalo, bo treba znižati plače tudi njim. Pa jih jim bodo znižali, ako ne preje, pa na jesen.

Poročila iz jeklaren v Martins Ferry, O., in Wheelinga so bolj "razveseljiva". Jeklarne v tem okrožju so zaposljene kakor še niso bile od vojne naprej.

Iz južnega Illinoisa poročajo, da je pričel z obratom rov št. 1 v West Frankfortu, ki zaposluje 1,650 premogarjev, in rov št. 10 v Nokomisu, v katerem navadno dela do 800 mož. Kakor pravijo ta poročila, se je otvorilo, a! pa bo kmalu pričelo z obratom tudi več drugih rovov v južnem Illinoisu, kjer je večina premogarjev brez zaslužka že leto dni ali dalj.

Kakor je ekonomska situacija sedaj, ne izgleda, da bo industrija prihodnjo zimo obratovala bolj kakor prošlo. Bolj mogoče je, da bo do jeseni več delavcev med brezposelnimi kakor jih je bilo preteklo jesen. Coolidgova prosperiteta se je namreč v volilni kampanji nekje izgubila in lahko se dogodi, da jo bodo izsledili šele čez par let. Lahko pa se med tem stvari tudi kako spremene na bolje, posebno če bi delavci hoteli in znali.

Amerika dežela priložnosti.

Amerika je res dežela oportunitete. Četudi je res da ne leže dolarji po ulicah, in da ne more biti vsakdo Henry Ford, ima vendar marsikdo priliko ubiti bančnega roparja v Chicagi in potem iztirjati nagrado v znesku \$2,500, ali toliko kolikor zasluži na leto prilično dobro plačan delavec.

Kongres Socialistične Delavske Internacionale.

Marseille, sedež kongresa S. D. I.

Dne 22. avgusta bo v Marseillesu, Francija, otvoren drugi kongres Socialistične delavske Internacionale. Prvi se je vršil meseca maja 1923 v Hamburgu, Nemčija, na katerem je bila socialistična internacionala reorganizirana in dobila sedanje ime. Ob reorganizaciji se ji je pridružilo 43 socialističnih strank s 7.000.000 članov.

Za sedež kongresa se je potegovalo več francoskih mest, katera se pod socialistično upravo. Posebno po zadnjih volitvah je prišlo mnogo večjih mest v roke socialistom, toda končno je zmagal Marseille, ki je znamenito francosko mesto; prebivalcev ima okoli 600.000. Marseille ima socialističnega župana in v mestnem svetu imajo večino socialisti.

Ameriško socialistično stranko bodo na kongresu v Marseillesu zastopali Morris Hillquit, kongresnik V. L. Berger, Geo. B. Roewer, James Maurer, sodnik Jacob Panken in Abraham Cahan, urednik "Forwarda". Socialistična stranka Argentine bo zastopana z enim delegatom. Socialistična stranka Jugoslavije bo imela enega; češka stranka jih bo imela 20 in zastopana bo tudi nemška socialistična stranka na Češkem.

Karl Kautsky in Otto Bauer bosta delegata.

Avstrijska socialistična stranka bo imela 45 delegatov in 45 bratskih delegatov. Avstrijska stranka ima nad 600.000 članov; Dunaj in druga večja industrialna mesta v Avstriji so pod njeno kontrolo. Za delegate avstrijske soc. stranke so izvoljeni med drugim Karl Kautsky, dunajski župan Karl Seitz, Otto Bauer, Reiner, Elenbogen, Skaret, Domes, predsednik avstrijskih strokovnih unij, Popp, Ema Freundlich in drugi. Danska bo imela 16 delegatov, Švedska 20, Norvežka 4 in Finska dva.

Nemška socialistična stranka bo imela 50 delegatov in 25 bratskih delegatov. Nemški delegatje so med drugim Breitscheld, Crispian, Dissmann, Dittmann, P. Hertz, Lipinski, predsednik državnega zbora Paul Loeb, Hermann Mueller, Kurt Rosenfeld, Scheidemann, Severing, Sollmann, Marija Juchacz, Adela Schreiber, Anton Sender, Matilda Wurm, bivši voditelj nemških komunistov Paul Levi in drugi.

Nizozemska soc. stranka bo imela 11 delegatov, med njimi H. H. van Kol-a; Kol je bil član prve Internacionale, katera je bila organizirana pred enainšestdesetimi leti in bo na kongresu edini delegat, ki se bo lahko ponašal da je član Internacionale od kar se je prvič ustanovila.

Delegatje iz Hortyjeve domene.

Iz Ogrske pride 6 delegatov, med njimi Peidel, Peyer in Farkas. Ogrska stranka ima težke boje s krvniško Hortyjevo vlado, kljub temu se drži na površju in beleži napredek v vseh mestih v katerih more količaj svobodno delati. Kongresu bo podano poročilo o divjanju belega terorja po padcu komunistične vlade 1919. Bivši ogrski notranji ministr Edmund von Benitzky, ki ima vpogled v Hortyjev režim, je po sporu z diktatorjem letos razkril delovanje belega terorja po Bela Kunovem padcu. Benitzky pravi v svojih razkritjih, da je Horty ukazal socialistične voditelje, med njimi socialistične urednike pometati v Donavo. So-

cialistična žurnalista Somogyi in Bacsoby sta bila najprvo ubita in potem vržena v Donavo.

Poljske socialistične in delavske stranke bodo imele 20 delegatov, Ruska socialno demokratična stranka jih bo imela 12 in 12 bratskih; ruski delegatje bodo med drugim Abramovič, Dan, Dalin, Garvy, Jugov itd. Ukrajinski socialisti bodo imeli šest delegatov, litvinski 3, estonski 1, armenska stranka 5 in Latva 1.

Svetovna sila.

Razun nemške, avstrijske, češke in poljske bodo imele največjo delegacijo socialistične in delavske stranke Anglije, Francije, Belgije, Italije itd.

Kongres v Marseillesu bo zastopal svetovno silo. Pred par desetletji male, neupoštevane socialistične stranke, se danes približujejo večini in v nekaterih najvažnejših deželah predstavljajo že sedaj najjačjo stranko v državi. Na nobenem zborovanju na svetu ni razumništvo zastopano tako močno kakor na kongresu socialistične internacionale. Največji misleci, državniki, teoretiki, filozofi, parlamentarci, žurnalisti, pisatelji, strokovnjaki vseh vrst, organizatorji, ekonomski veščaki in tako dalje, — torej akumulacija razumništva — bodo zbrani na kongresu in razpravljali o svetovnih problemih in delali načrte za delo v bodoče, za delo, ki ima za cilj vreči sedanjo ekonomsko uredbo in jo nadomestiti s socialistično.

Dnevni red kongresa.

Eksekutiva Internacionale je sprejela za kongres sledeči dnevni red:

1. Internacionalna socialistična mirovna politika.
- a) Internacionalna in problem varnosti in razorožitve.
- b) Borba delavskega razreda proti vojni nevarnosti.
2. Življenski pogoji delavskega razreda in brezposelnost.
3. Washingtonska konvencija in osemurni delavnik.
4. Poročilo in predlog internacionale ženske konference.
5. Organizacija in prispevki.
6. Razna vprašanja.

Ženska konferenca. — Agrarno vprašanje.

Dan pred kongresom se bo vršila internacionalna ženska konferenca. Dnevni red tej konferenci določi socialistični ženski komite. Konferenci morejo prisostvovati samo članice, ki so v sestavu SDI.

Za proučevanje agrarnega vprašanja se bo šla med kongresom ožja konferenca zastopnikov dotičnih socialističnih strank, ki so na tem problemu posebno zainteresirani.

Socialistov z jezikom je brez števila. Socialistov ki bi kaj dali za socializem, je malo. Socialistov ki bi delali za socializem, je še manj. Ampak jih je dovolj, da tirajo delo naprej. Treba pa jih je še veliko več, in ako ste vi eden tistih, ki čutite da ste socialist, pridružite se nam!

ANGELO CERKVENIK:

SKOZI MEGLO

(Nadaljevanje.)

Ni vedel, da je dih njegove duševne borbe polnil vse sobe, vse koticke stanovanja, ni vedel, da je dih njegovega nezadovoljstva orosil sleherni predmet v njegovi hiši. . . . Krinka more človeka skrivati le tako dolgo, dokler se okolica navadi na krinko. Čim uljudnejši je bil, tem jasneje je spoznavala Olga resnično razmerje med seboj in njim, tem jasneje je gledala v oči njegovi ljubezni

K njegovi prejšni nezadovoljnosti je prišla po doseženem uspehu praznina, ki je njegovo nezadovoljstvo povečavala. Hermann in njegov zločin sta njegovo duševno stanje še poslabšala.

“Če bi bil jaz, ah, če bi bil jaz!”

Hermann se mu je dozdeval, kakor majhen in smešen otrok. On bi napravil drugače. Zaman bi ga policija iskala, v tako neumno nastavljeno mu past pa bi ga sploh ne vjela. Ta misel mu je vlivala radost. Jolanda mu ni dala miru, silila je v njega, pogovarjala se je z njim, primerjala se je z Olgo. . . . Včasih se je smehljala. . . .

“Tako sta si podobni, je šepetal, tako zelo podobni. . . . Ali nista skoraj enaki?”

Verjel je, da je Olgi pisana ista usoda. . . . Mar ni tolikokrat rekla, da ve, kaj in kako je zapisano v knjigi njene usode?

Obe sta prišli — tako je premišljeval — v življenje, ki jima ni moglo ničesar nuditi. Olga iz družbe zavržencev v družbo čistih, negobavih, Jolanda iz družbe preteklosti, iz družbe premagancev v družbo sedanjosti, v družbo zmagovalcev! Pred gobavko so bežali, gobavko so zaničevali. . . . premaganko iz preteklosti so pa ogledovali kakor srednjeveško sliko in so hoteli prisvojiti jo, pribiti jo na zid v sobi ali kjerkoli. . . . Obe bi bili morali ostati v svoji okolici, prva v hiši izobčencev, druga v srednjem veku.

“Včasih, je šepetal, pa se nenadoma pripeti, da se vzbudi v izobčencu pradedova volja in pradedova moč. . . . da se zbudi v preteklosti kri vzeta iz sedanjosti. . . . včasih. . . . in tedaj se zgodi nekaj strašnega. . . . rodi se nakaza, ki ni niti gobavec niti človek, ki ni niti sedanjost niti preteklost. . . . Kje bi mogla ta nakaza poiskati si temelj, na katerem bi stala. . . . kje. . . .?”

In po obrazu sta si bili tako podobni. . . . kakor dve sestri.

V resnici si nista bili prav nič podobni, Lada-
vac je le videl, kar je hotel videti. . . .

“Uboga Olga, kako si podobna Jolandi. . . . tvoja usoda. . . .”

Kriknil je, vrgel raz sebe tlačečo ga moro. . .

“Kako podel sem, kako ničvreden. . . . Sam ji pripravljam smrt, in jo pomilujem, o usodi

govorim, usodo pa oblikujem jaz, dušo sem ji jaz vdihnil. . . .”

Samo v svetlih trenutkih je tako govoril, samo v trenutkih, ko se je približeval blaznosti, ko je blaznost sama grabeč po njegovih možganih rodila reakcijo — odmor. . . .

Samo odmori so bili resnično njegov čas.

Sedel je pri mizi. S strahom, proti svoji volji, pritiskan po nekem gigantskem nagibu se je s svojim pogledom plazil po njeni glavi do senc. . . .

“Na sence. . . . da, na sence. . . . Udaril bi jo prav na lahko. . . . Ne bi se zavedla, v enem samem trenutku bi bila mrtva, v enem samem trenutku. . . . Umrla bi v zavesti sreče. . . .”

Vselej kadar se je vjel pri tej misli, se je njegova silna ljubezen uprla. Zazdelo se mu je, da bi ne mogel živeti brez nje. . . . Prazno bi bilo tukaj, kjer sedi ona. . . . Sedaj je žalostno. . . . pa tudi žalost je življenje. Potem bi ne bilo — nič. Tiho, mirno. . . . temno. . . . streslo ga je. . . . Upirajočo se ljubezen je odganjal, a odgnati je ni mogel, kajti njegovo življenje je bilo eksperiment. . . . Besede o ljubezni, ki jih je ponovil Hermann so mu postajale jasne. . . . Česar ni bil do tedaj tako silno občutil, je jel spoznavati sedaj. Videl je: čim silnejša je bila njegova ljubezen, tem občutnejše mu je zoževala svobodo. . . .

Svobodo pa je tako ljubil, da je zavoljo nje vzel na sebe verige ljubezni, da bi se rešil verig družbe. S silo se je hotel iztrgati iz te družbe, hotel je stopiti nad to družbo, da bi bil svoboden in velik, pa je padal vedno globokeje, padel je pod to družbo, postal je manj svoboden, manj velik. Boriti bi se bil moral na dve strani; zato je omagal. Iskal je izhoda na vseh straneh, a izhoda ni bilo. . . .

Včasih se je hotel prepričati, da je še neki izhod, da je ta izhod borba do smrti. . . .

Tedaj se mu je vselej pojavila pred očmi Jolanda.

“Jolanda, Olgina usoda. . . . Ali ni pomembno?”

“Pomembno! Z Olgo sem se poročil. . . . bil sem zaradi nje vržen na cesto. Postal sem policijski uradnik in spoznal sem Jolando in Hermann! V njuno usodo sem se zapletel kot tretji. . . . Čudežno in pomembno!”

Začel je verjeti v usodo, kakor da bi ne bil sleherni gib človeka matematično preračunana nujnost narave in njenega življenja. Logiko narave je zamenjaval z domišljavostjo človeka. . . .

In tedaj je čital v materinem dnevniku:

“Usode ni. Če bi bila res usoda, tedaj bi to pomenilo, da je središče vsemirja človek, da je življenje in vesoljstvo in obstoj zaradi človeka. Brezmiselnost. . . .”

Ni mogel doumeti zmisla besedi svoje matere, ker je moral verjeti v usodo.

Odložil je dnevnik in izvlekel iz predalčka nočne omarice samokres.

Železo, je mrmral med zobmi, mrzlo železo . . . simbol mene samega! Ustvarjaš življenje in ga ubijaš. . . . ali nisi podoba moje duše. . . .”

Pogledal je z očesom v cev, igral se je s petelinom, pritisnil ga je prav narahlo. . . . zopet je ogledoval cev. . . . in ga končno odložil.

*

Ravno v tem času je prišla v Trst njegova mati. Stara, siva gospa, s srebrno glavo in blestečimi očmi. Podobna je bila pupam v tržaških frizerskih izložbah. Ljubila je Olgo in ni tega prikrivala.

Takoj prvo uro po svojem prihodu je opazila čudno razmerje med obema. V zraku je viselo, vsak predmet je govoril. . . . atmosfera je pritiskala k tlom.

Prestrašila se je za Ivana; videla je, da gre njegovo življenje navzdol. Ko je odšla Olga drugi dan zjutraj na trg ga je ljubeznivo toda skrbno vprašala:

“Kaj je s teboj Ivan. . . . in z Olgo? Kaj snuješ?”

“Pusti me, mama!”

“Ne morem te pustiti, ne smem. Poglej, neumnost si napravil. Tej revici si popolnoma ugonobil življenje. Olajšaj ji vsaj poslednje ure na tej zemlji! Ali ne vidiš, da že umira. . . .”

“Umira?”

Ona vidi, da umira, si je mislil. . . . moja mati vé. . . . vé. . . .

“Ali bo kmalu umrla?”

“Ivan, ali si še moj Ivan! Grde so tvoje misli, strašne tvoje želje. . . . In strahopeten si, Ivan! Če že ne moreš doseči, kar si mislil v življenju doseči, priznaj svojo slabost in vrni se v družbo, kakor sem se jaz vrnila. In reči moram, da nisem nezadovoljna. Čemu hočeš po sili napraviti iz življenja spako. . . .? Ali si ne znaš in ne moreš urediti življenja, kakor so si ga uredili drugi. . . . ali si tak slabič?”

“Ne, kakor žive drugi, tako ne morem živeti, ne morem, ne morem, ne morem. Sovražim to vsakdanje življenje, mama; ali ne razumeš, da moje rojstvo ni bilo vsakdanje, ali ne razumeš, da vsak greh stokrat poplačajo otroci. . . . Moja kazen je tvoj greh, mati. . . . moja kazen je moja nemoč, mati! Ali misliš, da so te tvoje besede prvo svarilo, ali misliš, da ni še nihče mislil, kakor ti misliš. . . . Na tisoče in tisoče, mati, jih je že tako mislilo, in moja misel ni bila manj sposobna doumeti, da ni prav kar delam. . . . toda, kaj morem jaz zato. . . . Mati moja — hropeče je govoril, oči je izbulil, in solze so mu tekle po rumenih licih — ali poznaš Kristusa? Ali si ga videla. . . . Blag obraz ima, lepe oči, čudovito lepo zvenijo njegove besede. . . . toda on je ubijalec, v njegovem imenu so se metali mučeniki v žrelo divjim zverinam, v njegovem imenu so morili križarji, v njegovem imenu je inkvizicija pekla in uživala človeško meso. . . . v njegovem imenu prešestvujejo danes posvečeni namestniki božji, ubijajoč življe-

nja tisočerihi otrok, uničujoč svoje potomstvo, v njegovem imenu so žive pokopane ljudske duše v neštetihi samostanih. . . . Ali je to Kristus hotel. . . . slabič je bil in zato je kriv, mati moja. . . . Slabič je bil, kakor si bila ti slabič, in največja tvoja slabost je, da svoj greh očitaš meni!”

Trd in neizprosno je bil njegov glas, velike in vsesavajoče njegove oči, strašna njegova moč, kakor je strašna sugestivna moč afrikanke kače, ko vabi svoj plen. . . .

(Dalje prihodnjč.)

Letska socialistična stranka.

Letska soc. stranka je imela ob času svojega kongresa v Rigi meseca aprila t. l. 93 organizacij, ki so šteje skupaj 4,365 članov. Stanje članstva pa ni točen izraz moči in vpliva stranke. Pod vplivom stranke stoje tudi strokovne organizacije s 15 tisoč člani. V parlamentu ima stranka eno tretjino mandatov, to je 33 poslancev od 100. Za tako malo državo, ki šteje dva milijona prebivalcev je socialističen tisk zelo razširjen. Stranka izdaja dva dnevnik, pet tednikov in štiri mesečnike (pri tem strokovni listi niso všteti). Glavni točki dnevnega reda sta bili taktika stranke in pa volitve v parlament, ki se bodo vršile na jesen. Vse resolucije so bile soglasno sklenjene.

Na kongresu so bili zastopniki Nemčije, Švedske, Finske, Rusije, Poljske, Estonske in Litvinske. Pismeno so pa pozdravili kongres internacionala, belgijska, angleška in danska socialistična stranka.

Letska socialistična stranka je v zadnjem času narasla za 1500 članov in pridobila v deželi na ugledu in vplivu. Občinske volitve, ki so se nedavno vršile so pokazale, da število socialističnih glasov narašča. V osmi mestih, kjer je imela stranka prej 83 zastopnikov, jih je pri zadnjih volitvah dobila 112. V nekaterih mestih si je priborila absolutno večino. Vsled tega dejstva upa stranka, da si bo priborila pri volitvah v parlament lepe uspehe.

Stranka razpolaga tudi z močno, dobro disciplinirano in vojaško izučeno sekcijo delavskih športnikov. Ti športniki varujejo njene priredbe pred napadi fašistov, ki so poleg komunistov in seveda kapitalističnih slojev največji sovražniki soc. stranke.

Precejšen del Japonske neprikladen za obljudenje.

Skupna površina Japonske meri 148,756 kvadratnih milj. Prebivalcev ima 56,961,000. Japonsko tvorijo večji in manjši otoki, izmed katerih so eni za obljudenje neprikladni. Precej velik del Japonske je neobljuden ali pa le redko obljuden, medtem ko so ostali deli zelo gosto obljudeni. Razlika je razvidna, če vzamemo za primero Francijo, ki meri 212,659 kvadratnih milj in ima 39,402,000 prebivalcev. Če primerjate površino Francije in Japonske, si lahko predstavljate, kako goste je obljudena Japonska.

Japonske kolonije, vključivši Korejo, merijo 111.982 kv. milj. Koreja ima nad 17,000,000 prebivalcev in je pod japonsko nadvlado od ruske-japonske vojne l. 1904.

"PROLETAREC" PRED 10. LETI

"Proletarec" št. 413 dne 10. avgusta 1915.

RUSKA DUMA.

Ruska vlada je sklicala dumo, ker je v stiski in jo potrebuje. Reuterjeva agentura ima o otvoritveni seji sledeče poročilo:

Na povelje ruskega carja se je danes začelo zasedanje dume. Navzoči so bili vsi ministri ter veliko diplomatov in uradnikov. Mihael Rodzianko, predsednik dume, je rekel v svojem pozdravnem govoru, da je sedanja vojna najhujša, kar jih je videl svet in da si je Rusija svesta končne zmage. Ko je pozdravil Italijo kot zaveznico Rusije, je dospelo navdušenje do vrhunca. "Naša armada nam je porok za zmago. Naša naloga je, delati noč in dan, samo da bomo armado z vsem potrebnim preskrbeli; bojevali se bomo, dokler ne bo sovražnik popolnoma uničen."

Za tem je prečital ministrski predsednik Goremjkin izjavo carja Nikolaja, v kateri obljubuje Poljakom avtonomijo . . .

EMMA GOLDMANOVA ARETIRANA.

Iz Portland, Ore., poročajo:

Znana anarhistična agitatorica Emma Goldmannova in njen kupčijski manager dr. Ben Reitman sta bila aretirana in od municipalnega sodišča obsojena vsak na 100 dol. globe, ker sta prestopila z razširjanjem literature o kontroli porodov neko mestno ordinanco. Mestni uradi so izjavili, da Goldmanci ne bo dovoljeno govoriti v Portlandu.

Nikakor ne simpatiziramo z anarhističnimi nauki, ki jih razširja Emma. Ta anarhizem je konfuzija. Ali Amerika je baje svobodna dežela. Kako se s to svobodo vjema, da se tepta svoboda govora z nogami, to naj vrag razume. Povrh tega je pa vprašanje porodov tako važno, da se ne bo z nobeno ordinanco spravilo s sveta, in edino pametno bi bilo, da se diskusija o njem ne ovira. Kajti edino z vsestransko diskusijo bi se lahko razjasnilo.

HAITI.

Na otoku Haiti je bilo zopet nekoliko revolucije z obligatnimi umori. Topot je bil prvi umorjen predsednik ondotne republike. Zedinjene države so šle delat mir na otoku. Izkrcale so nekaj pomorskega vojaštva, ki skrbi zdaj tam za red.

Poslanec republike Haiti Menos je vložil pri državnem tajniku Lansingu energičen protest v imenu senatnega predsednika proti "ameriškem vojaškemu diktatorstvu nad republiko in proti namenu, da se diktira volitev nove vlade."

V Washingtonu pa pravijo, da se ne bo ameriška vlada nič ozirala na take proteste, ki ne izpremenijo nje-nega namena, da zagotovi trajen mir na otoku. Nasprotno je poslala vlada še 850 mornarjev na otok.

V Kruppovi tovarni dela 5000 žena. Schiller je pel, da pleto žene "nebeške rože v zemeljsko življenje." Pri Kruppu delajo nekaj drugega kakor nebeške rože.

"Proletarec" št. 414 dne 17. avgusta 1915.

IZ ZAPISNIKA IZREDNE SEJE J. S. Z.

Dne 24. julija se je vršila izredna seja eksekutive JSZ., katere so se udeležili Suša, Kokotovich, Dubravac, Godina, Šavs, Zikič, Petrič, Krpan, Hren in Belamarič. Od tiskarniškega odbora so bili navzoči Steiner, Zajec in Mrgole; od urednikov Cvetkov in Kristan. Predsedoval je Kokotovič. Tajnik Petrič je predložil načrt za namerovano "Jugoslovansko akademijo", ki naj bi se ustanovila v svrhu kulturnega napredka jugoslovanskih delavcev v Ameriki. Gojila bi književnost, prirejela predavanja in učne tečaje ter vršila drugo prosvetno delo. Predlagani načrt je vseboval točko, ki je določala da se na sodelovanje povabi tiste jugoslovanske podporne organizacije, ki so naklonjene delavskemu gibanju. V fond Akademije bi prispeval vsak član pridruženih organizacij gotovo vsoto mesečno. Debata o načrtu je bila obširna. Izvoljen je bil odbor treh, ki je dobil nalogo načrt dobro preštudirati in ga predložiti z eventualnimi spremembami naslednji redni seji. Razprava o tiskarni se je sukala na tej seji okoli agitacije in finančnih problemov. Sprejetih je bilo sedem točk, ki so določale taktiko, s katero bi JSZ. prišla do svoje tiskarne.

KANSAŠKA KONFERENCA KLUBOV J. S. Z.

Konferenco socialističnih klubov v Crawford County v Kansasu, ki se je vršila dne 18. julija v Breezy Hillu, je otvoril konferenčni tajnik s. John Goršek. Predsedoval je s. J. Lekše. Po poročilih odbornikov Konferenca so bila podana poročila zastopnikov. Zastopnik kluba št. 34 je poročal, da dela napredovanju kluba največjo oviro s. Anton Kozman, ki ga je stranka izvolila za mirovnega sodnika za okrožje Frontenac, ker očitno krši program soc. stranke. Sklenjeno da se ga pozove na zagovor na bodočo sejo. — O klubu št. 133 poročajo, da vlada v njemu preveč absolutizma, kar mu je v kvar. Poročila klubov št. 80, 150 in 157 so zadovoljiva, ker vsi trije beležijo napredek. — Razprave o agitaciji so se udeležili Goršek, Stefančič, Bratkovič, Lekše, Wegel, Smolšnik, Drmota in Spaček.

Prečitana je bila resolucija iz "Proletarca", s katero soc. stranka najostreje protestira, da bi se Združene države vmešale v vojno s katerokoli državo na svetu. Konferenca je sprejela resolucijo kot je bila prečitana. — Zadeva radi skupne knjižnice je preložena za razpravo in sklepanje naslednji seji.

VOJNA JE BIZNIS!

Iz Clevelanda poročajo, da je sklenila ruska vlada pogodbo za nabavo municije v vrednosti 250 milijonov dolarjev. Od tega odpade okrog deset milijonov dolarjev na clevelandske tovarne. Henry Osborne, predsednik American Multigraph Co., pravi, da je samih šrapnelskih cevi, ki stanejo vsaka po 18 dolarjev, naročenih za 13 milijonov dolarjev. Med tovarnami, ki so dobile naročila, so General Electric Co., Baldwin Locomotive Co., American Car Co. i. t. d. Rusko kakor tudi angleško vlado zastopa Morgan and Co. — Koliko bo pri naročilih, ki znašajo 250 milijonov dolarjev, kapitalističnega profita? . . . Slava umoru!

Balkan in socialistična internacionala.

Na kongresu Socialistične Delavske Internacionala, ki se bo pričel 22. avgusta, bo prišlo na dnevni red tudi vprašanje homatij na Balkanu. Balkan je še vedno torišče intrig in še vedno tvori nevarnost evropskemu in svetovnemu miru. Nasilno izganjanje bolgarskega prebivalstva iz Macedonije in drugih bolgarskih krajev ki jih je vzela Grčija Bolgariji, zapletljali med Turčijo in Grčijo, krvave orgije v Bolgariji, nesporazumi med balkanskimi deželami in šibkost delavskih strank in unij v teh deželah so med drugim stvari, s katerimi se bo pečal kongres v Marseillesu.

Dne 9. in 10. maja je zborovala v Parizu eksekutiva Socialistične Delavske Internacionala kateri je bil predložen tudi memorandum bolgarskih socialistov. Eksekutiva je izvolila odsek treh članov (Vandervelde, Belgija; Thom. Shaw, Anglija; Adler, Avstrija) in mu dala nalogo preiskati situacijo na Balkanu v podrobnostih in sklicati v ta namen II. balkansko konferenco, ki se je vršila 12.—14. junija t. l. v Pragi. Od zastopnikov Internacionala Vandervelde ni bil navzoč, nadomestoval pa ga je s. Debrucker (Belgija). Na drugi balkanski konferenci so bili poleg omenjenega odseka navzoči zastopniki socialističnih strank balkanskih dežel in razpravljali o krizah ter medsebojnih odnošajih dežel in narodov na Balkanu. Jugoslovansko stranko sta zastopala sodruga dr. Živko Topalović in dr. Milan Korun.

Eksekutiva SDI je na svoji majski seji odgovorila na memorandum bolgarskih socialistov med drugim: "Socialistična delavska internacionala zasleduje z največjo skrbjo dogodke, kojih pozorišče se nahaja na Balkanu. Grozni atentat v Sofiji je po njenem mnenju rezultat dolgotrajne politične zmešnjave, iz katere bolgarski narod ni mogel priti v demokratično in mirno stanje.

Socialistična delavska internacionala obsoja metode atentata, ki poleg številnih človeških žrtev priključuje krvave nasilne protiodredbe. Z enako ostrostjo pa obsoja tudi take metode vlade, ki izigrava voljo večine naroda in se skuša s silo obdržati na vladnem krmilu, mesto da bi dala deželi možnost razvitka v demokratični svobodi.

Ravnatoko pa obsoja Socialistična delavska internacionala vse odzunaj naročene akcije, ki imajo namen napraviti v deželi nemirne ali poostriiti nasilne protiodredbe in s tem držati balkanske dežele v stanju, ki ogroža mir v Evropi.

Socialistična delavska internacionala izjavlja svoje soglasje z zadržanjem socialno-demokratične stranke v Bolgariji, katera je v borbi proti tej opasnosti smelo nastopila, protestirajoč proti nasilju obsednega stanja in istočasno obsodila vsa odvrtna in ilegalna dela, odklanjajoč pri tem svoj pristanek za proglaš obsednega stanja.

Socialistična delavska internacionala pozivlja bolgarsko socialistično stranko, da vztraja še nadalje v tem položaju in zbere vse sile demokracije ter odnese zmago nad načrti reakcije in nasilja.

Da se zamore tej akciji dati nadaljnih točnih navodil je sklenila eksekutiva SDI, da se meseca junija sestane od nje imenovana komisija in sicer v Pragi, kamor se bo ob tej priliki sklicala konferenca balkan-

skih socialističnih strank. Ta komisija bo proučila celo zadevo, tako, da bo internacionali mogoče pripomoči do zmage demokraciji in utrditi mir na Balkanu. Komisija bo predložila predstoječemu internacionalnemu kongresu, ki se bo vršil 22. avgusta t. l. svoje tozadevno poročilo."

Po praški konferenci je komisija podala obširno poročilo, v katerem se mnogo peča z dogodki v Bolgariji. Objavila je tudi program bolgarskih socialistov z ozirom na krizo in teror ki je dobil svoj krvniški zamah posebno po sofijskem atentatu na katedralo, in njihove napore, da se deželi vrne mir in prebivalstvu državljanske svobodščine. Komisija jim je obljubila pomoč vseh strank pridruženih SDI. Komisija je nadalje uverjena, da bo treba za ublaženje situacije na Balkanu revidirati gotove pogodbe in odnošaje; največji problem je izmenjavanje narodnostnih manjin, ki povzročata nepopisno mizerijo in trpljenje izgnancev. Gospodarska onemoglost Bolgarije je ena izmed ovir za pomirjenje in stabiliziranje dežele. V taki situaciji je nadvse važno da socialistične stranke balkanskih dežel in strokovne organizacije delujejo enotno in prisrčno, ali težave so v tem, da nima nobena balkanska dežela močne socialistične stranke. Reakcija in elementi ki se igrajo z ognjem imajo torej še toliko svobodnejše polje. Internacionala se tega zaveda, zato gleda na Balkan in se trudi, da tudi na njemu zgradi gibanje kooperacije in demokracije med delavskim in kmečkim ljudstvom, kajti le v kooperaciji je rešitev Balkana, edino ž njo je mir zasiguran, edino ž njo se bo človeštvo otreslo današnje more.

JOHN RUSKIN:

Odlomki.

Od vseh svoboščin, katere lahko dosežeš, se naprej potruji, da postaneš koristen. Bolje je, da prenehaš govoriti o neodvisnosti; kajti nisi odvisen samo od vsakega dejanja tebi neznanih ljudi, ki živijo krog tebe, temveč tudi od vseh dejanj teh, ki so se že pred tisočletji spremenili v prah. Prav tako je potek bodočih tisočletij odvisen od te male minljive sile, ki v tebi počiva.

Delavčevo ljubezen in misli moramo bolj ceniti kakor njegovo delo; kajti njegovo delo ne more biti drugačno kakor nepopolno, a njegova ljubezen in njegove misli so pa lahko resnične in globoke.

Nihče kdor ni sam delaven, ne more izstavljati spričevala o delu, ker le delaven človek zna ceniti delo; tudi ne more presojsati strasti, če jih sam ne pozna in ne človekoljublja, če ni sam človekoljub. Najmanjše znake značajstnih napak in slabosti lahko samo ta presodi, ki se mora tudi sam z enakimi napakami boriti.

Fizično nemogoče je, da bi obstajalo pravo religiozno spoznanje in kultura v onem človeškem razredu, ku si ne pridružuje kruha z delom svojih rok.

Najmogočnejša sila je ona, ki nudi pomoč, in najimenitnejša slava je ona, ki nudi rešitev.

("Pod Lipo.")

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Kakšna je pot v spoznanje?

ST. MICHAEL, PA. — Nisem nikak naprednjak in se ne trkam na napredna prsa. "Proletarec" mi je pri- ljubljen list in ga smatram za dragoceno vzgojevalno sredstvo. Nihče ni rojen učen in malo jih je, ki zrastejo v okolščinah v katerih jim je spoznanje prinešeno na krožniku. Ker take prilike nisem imel, sem si moral spoznanje priboriti. Vidim da ni ljudem prav nič težko reči da so napredni. Zato se ne baham z naprednostjo, ker mi ni za vsako kompanijo. Kar nas je delavcev ki imamo že štiri križe ali več, res nismo imeli prilike da bi se učili in se poučili med drugim posebno o delavskem gibanju. Listov je bilo malo, masi so bili neznani, in delavci sami se niso dosti brigali za svoje interese. Razun tega se je ljudske mase v deželah iz katerih prihajamo smatralo za brezpravne in so raditega bile brez pravic. Imele so samo dolžnosti do države, vere in cesarja in jih izpolnjevale. Ali če smo zrasli v nazadnjaštvu in nevednosti, ni treba, da bi se morali tudi posloviti iz te solzne doline kot nazadnjaki. Jaz se ne mislim. Toliko v priznanje "Proletarcu" in njegovim urednikom. Ni važno, kdaj da se človek zbudi iz nevednosti. Boljše pozno kakor nikoli.

Sistem ki ne mara da bi bilo ljudstvo razumno v svojem interesu, ga vzgaja sebi v prid. Vere nočejo, da bi ljudje bili poučeni kaj je resnica in kaj ni, zato se bore proti znanosti in za kontrolo nad šolo. Monarhi nočejo da bi ljudje vedeli razliko med ljudovlado in avtokracijo, zato uče podanike tako kakor je v korist avtokratom. Vsakdo, ki se je že prerinil skozi temo mi bo priznal, da je še 75% ljudi, ako ne več, pod vplivom ignorance. Ljudstvo verjame v vsakovrstne vraže. Veruje v cerkvene dogme; veruje v nadnaravno moč duhovnikov; veruje v gospodo; veruje da morajo biti bogati in revni. Veruje v budalosti vseh vrst, jezi pa se nad tistimi, ki mu kažejo pot v dan. Čitati delavske liste je greh. Po smrti bi jih lahko doletelo pogubljenje. Ali pa bi izgubili delo. Razun tega so delavski listi zanič. Ali ljudem se ne godi dobro in se jeze. Čimbolj so nevedni, bolj se jeze pa ne nad svojo nevednostjo in nezavednostjo.

V premogovnikih delam 25 let; delal sem v rovih v Avstriji, Nemčiji in sedaj v Združenih državah. Povsod vlada en in isti sistem izkoriščanja; povsod se delavca izrablja v interesu gospodarjevega profita. Delavec pa gara vse življenje dokler ne omaga in umrje — kot delavec. Njegova zapuščina je revščina. Od vsega dolgoletnega garanja nima delavec drugega kakor izmučene, onemogle ude. Ko postane nesposoben za garanje, je samo še v napotje družini.

Starši so mnogo krivi, da gre duh suženjstva iz generacije v generacijo. Starši ne vedo, pa uče otroke le ubogati gospodarje; uče jih v "strahu božjem". Moj oče—revež pač ni znal drugače—mi je navadno dejal, moli in pridno delaj, pa Boga se boj kjerkoli boš hodil. Ni imel slabega namena in mu ne zamerim. Kakor se ni učil in imel prilike dobiti spoznanje on, tako jo ni imelo milijone drugih. Šola jim ni dala pravega znanja, cerkev tudi ne, armada še manj. Ako se človek torej bolj pozno zbudi, mu ni zameriti; mislim, da tak

prebujenec nezbujeni masi lahko s svojimi nauki več koristi kot pa tisti ki misli da se je rodil kot vseznalec in "socialist". Te vrste učenjaki s svojimi zabavljicami pomagajo nevednosti ker se iz ljudi norčujejo, ne pa jih uče. Nepremišljene besede niso nikoli na mestu, posebno ne ako so žaljive. Najboljše je nevednim ljudem kolikor mogoče prijazno in poljudno dopovedati, da so v zmoti. Kajti vedeti moramo, da zmotljivost nima mej.

Zelo važno je da širimo dobre liste kakor je "Proletarec". S pogovori lahko navajamo delavce, da bodo tak list tudi pazno čitali. Ko dosežemo to, pride drugo, dejal bi, samo od sebe. Delavec čita, misli in posledica je, da imamo enega več v naših vrstah.

Agitacija je važna. Agitator, čeprav nima gladke poti, ima zavest, da dela za ideale. Raditega se ne ozira na zabavljaje in psovke.

Agitirati moramo tudi doma. Kakor je moj, in najbrž tudi tvoj oče agitiral za stvar ki se je njemu zdelo edino prava, tako agitiram jaz za stvar, ki se mi zdi resnično prava. Ločil sem se od deda in očeta po idejah kakor se loči noč od dne. In če se moji otroci ločijo od mene v tem smislu za nadaljnih 100%, toliko bolje, kajti toliko prej bo zasiguran pogin kapitalizmu.

Toliko za enkrat. Naj še omenim, da smo na društvenem pikniku zbrali Proletarcu v podporo \$9.55, ker se zavedamo, da je tak list odvisen samo od delavcev. Imena prispevateljev so označena pod naslovom "Listu v podporo".

Henrik Pečarič.

Iz Kansasa o razmerah in drugem.

BREEZY HILL, KANS. — Ker ravno obnavljam naročnino na Proletarca, hočem ob tej priliki na kratko opisati stvari, ki bi morda zanimale tega ali onega.

Znano je — posebno premogarjem — da je premogovniška industrija poslednja leta na rakovi poti. Lastnikom rogov ni sile, zadeti pa so premogarji in njihove družine ter občine katere so odvisne za svoje prosperiranje od premogarskih plač. Tudi kansaški rovi slabo obratujejo. Nekateri stoje že dolgo časa. In ravno tako tudi premogarji: eni delajo po malem — pravzaprav hitro kadar delajo, eni pa so brez služka.

Tudi za farmarje je slabo. Pridelke jim uničuje suša. V vrtovih je sedaj ko to pišem skoro že vse posušeno. Kar še ni pa tudi ni dosti vredno ker vsled pomankanja dežja ne uspeva.

Vprašanje je, kako naj delavec, posebno če ima veliko družino, preživlja sebe in svoje. S tem vprašanjem se ukvarja, gara kadar ima delo, išče ga kadar ga nima, in trpi pomankanje, kadar je brez sredstev. Kope malih otrok so v takih okolščinah za starše najtežje breme. Prebivalstvu Italije so dali Amerikanci nasvet, da naj zmanjšo družine s kontrolo rojstev. Meje v Ameriko so tudi Italijanom v veliki meri zatvorene, pa nimajo kam s čezmernih prebivalstvom. Enak nasvet je na mestu za delavske starše v tej deželi. Kljub temu da ima porodna kontrola mnogo nasprotnikov vseh krogih, posebno med bogataši, ki sami nimajo velikih družin, hočejo pa da bi jih delavci imeli, se jo tudi že v delavskih krogih v veliki meri

izjava. Prišla je vsled potrebe in povzročil jo je kapitalistični sistem.

Precej sem čitala zadnje čase o aktivnostih v državi Kansas. Delavstvo se je vsaj deloma zdramilo ter stopa v akcijo. To je dobro znamenje, kajti osvoboditev homo dosegli le z borbo.

Dne 4. julija, kot je bilo že poročano, se je vršila veselica skupnih klubov JSZ. na Breezy Hillu. To je bila ena prvih skupnih priredb po dolgem času, obiskana pa ni bila v takem številu kot bi morala biti, kar dokazuje, da bo treba še precej preoravanja, predno bo duh solidarnosti in skupnosti bolj temeljito zavladal med nami. Vreme ni bilo vzrok, ker je bilo lepo in gorko. Nihče se torej ne more izgovarjati na dež ali na mraz. En izgovor je, da se slabo dela in da ni cvenka. Klju btemu bi morali pokazati, da smo v večji večini za odpravo brezbriznosti. Opazila sem, da ni bilo mnogo izmed tistih ki so že stari v gibanju. Okolica ni bila dovolj dobro zastopana, medtem ko jih je bilo nekaj iz oddaljenih krajev, in ti so res pokazali, da se zavedajo svojih dolžnosti in odgovornosti v socialističnem gibanju. V delavskem gibanju je pač tako: eni drže in vztrajajo, neglede na vreme in razmere. Drugi odnehajo kakor hitro se jim zazdi da "ni vredno držati". V času vojne furije je marsikaj zaspalo, kar bi lahko obstalo in nadaljevalo z bojem. Stranka se je držala krepko in nji na čelu Debs, ki ga nobena sila ni mogla odvrniti od njegovega mnenja. Nekateri pa so se hitro dali izbrisati iz knjige. Ljudje so različni in napredek razumejo na razne načine. Eni so zavedni z besedami, v dejanjih pa vse kaj drugega. Dobe se tudi taki, ki se usiljujejo v odbore naprednih struj ne da bi jih zaslužili z delom. Vse to so slabosti človeka. Ker pa se učimo misliti in ker se učimo organizirano delati v prid drug drugemu, smemo upati, da bo človeštvu zasijalo solnce boljše bodočnosti in da bo izkoriščevalni sistem ki nas danes vlada in tlači, odpravljen s koreninami vred. — *Frances Slnkovec.*

Za dobro ime W. Newtona-Collinsburga.

WEST NEWTON, PA. — Nedavno je bil v Proletarcu priobčen od tukaj dopis, ki je postavjal našo slovensko naselbino v čudno luč. Dopisnik je poročal med drugim o shodu dne 3. maja in dejal, da rojaki nočejo obiskovati shodov in poslušati govornike, češ, da sami več vedo kakor govornik. Dopisnik bi moral vpoštevati, da je bil shod sklican v enem dnevu in težko, če je sleherni rojak vedel zanj, zakaj da se bo vršil in kaj da je namen shoda. Razun tega je isti dan večje število rojakov delalo, eni podnevu, drugi ponoči, pa se raditega shoda niso mogli udeležiti. Dopisnik ve, da je slovenska collinsburška naselbina napredna, da so rojaki večinoma vsi naprednega mišljenja in da čitajo napredne liste kakor je Prosveta, ki se jo dobi skoro v vsaki hiši in tudi Proletarec je prilično dobro razširjen. Poleg teh dveh prihajajo sem listi Enakopravnost, Glas Svobode in Glas Naroda, ne vem pa, če prihaja kak klerikalni list v ta kraj. Naselbina Collinsburg je bila pri zadnjih predsedniških volitvah stoodstotno za Lo Folletta. V agitaciji, če se vpoštevata slabe delavske razmere, je naselbina dobro sodelovala. Za kampanjske fonde so rojaki precej dobro posegli v blagajne, pa tudi v žepe in pomagali kolikor so mogli, da bi bil izvoljen. Če ni izvoljen, menda dopisnik ne pripisuje edino nam.

Nadalje vidi cele trume ljudstva, ki drvi vsako nedeljo v cerkev. Da ne bi čitatelji tega lista mislili

da ob nedeljah res pozaklenemo vse duri in da vsi gremo v hram božji, naj bo na tem mestu povedano, da hodi iz vse naselbine v cerkev par postaranih žensk in nekaj otrok, moškega pa ne najdete med njimi, pa če bi ga tudi z lučjo iskali. Njegovo kritiziranje ni na mestu, prvič ker priznava socializem svobodo verskega prepričanja, in drugič, ker se dopisnikova kritika glasi kakor da hoče diktirati staršem kako naj vzgajajo svoje otroke. Ustava Zedinjenih držav jim daje svobodo vzgajati otroke, po svoji volji in te svobode jim nima nihče pravice odrekat; tretjič, s takimi dopisi se daje nasprotnikom povod za napadanje socializma, ker z njimi doba priliko da ga prikazujejo v še bolj strašnih potezah. Če bi se dopisnik malo ozrl nazaj in se spomnil kako smo zahajali v cerkev v stari domovini in kako pa tukaj, bi gotovo ne pisal kritike v takem tonu kakor jo je. — *Thomas Podbevšek.*

Čikaškim sodrugom.

CHICAGO, ILL. — Izlet članstva kluba št. 1 bo v nedeljo 16. avgusta v Willow Springs. Peljite se s karo ali z avtom kakega pol bloka naprej od Steržinarja proti Jolieta in potem zavite po poti na levo v gozd. Izlet je prirejen za člane in članice ter prijatelje.

Dne 29. avgusta se bo vršila konvencija članstva naše stranke in v nedeljo 30. avgusta velika manifestacija v Riverview parku. Vstopnice se dobe v uradu Proletarca. Konvenciji bo predsedoval E. V. Debs. Govoril bo tudi na shodu v Riverview parku.

Redna seja kluba št. 1 se bo vršila v petek 21. avgusta v navadnih prostorih.

IZOBRAŽEVALNA AKCIJA J. S. Z.

V fond "Izobraževalne akcije J. S. Z." so vplačala društva, socialistični klubi in posamezniki v juliju kot sledi:

Štev. društva in kraj.	Vsota
131, SNPJ, Chicago, Ill.	\$1.00
47, SNPJ, Springfield, Ill.	1.00
184, SNPJ, Springfield, Ill.	1.00
74, SNPJ, Virden, Ill.	1.00
281, SNPJ, Jacksonville, Kans.	2.00
209, SNPJ, Nokomis, Ill.	2.00
214, SNPJ, Mullan, Idaho	1.83
5, SNPJ, Cleveland, O.	12.00
233, SNPJ, Kokomo, Ind.	3.50
382, SNPJ, Acosta, Pa.	3.00
287, SNPJ, Burgettstown, Pa.	6.00
213, SNPJ, Clinton, Ind.	1.00
245, SNPJ, Lawrence, Pa.	1.50
190, SNPJ, St. Michael, Pa.	4.00
88, SNPJ, Moon Run, Pa.	6.00
477, SNPJ, Cleveland, O.	1.50
115, SSPZ, Helper, Utah	1.00
388, SNPJ, Pursglove, W. Va.	2.00
105, SNPJ, Cherokee, Kans.	3.00
454, SNPJ, Sandcoule, Mont.	6.00
318, SNPJ, Baggaley, Pa.	2.00
97, SNPJ, Bessemer, Pa.	1.00
225, SNPJ, Edison, Kans.	1.00
275, SNPJ, Maynard, O.	1.00
86, SNPJ, Chicago, Ill.	1.00
344, SNPJ, Sheboygan, Wis.	12.00

KLUBI J. S. Z. IN POSAMEZNIKI

41, Clinton, Ind.	2.00
69, Herminie, Pa.	1.00
47, Springfield, Ill.	1.00
181, Lloydell, Pa.	2.00
1, Chicago, Ill.	2.50
Frank Lipar, Miners Mills, Pa.75

Skupaj \$87.08

TAJNIŠTVO J. S. Z.

WAUKEGANSKA POŠTA.

Ameriški pisatelj, filozof in svobodomislec Mark Twain je bičal s svojim prirojenim humorjem vraževerstvo, laži-naprednost, hinavstvo in gnilobo človeške družbe. Poznal je naturo človeka in njegove slabosti, ki pa ga niso spravile s humorističnega tira. Le ko se je spomnil kako je utrjena človeška nevhvaležnost, je postal resen in napisal tole:

"Če nasitiš lačnega psa, ti bo hvaležen, če človeka, te bo ugriznil."

Toliko v domislik tistim katerih se tiče, bili kjerkoli. Splezali so kvišku s pomočjo drugih, ali vračajo nevhvaležnostjo.

*

Imamo par rojakov, tukaj in drugod, ki so prišli v Ameriko kar tako na počitnice. Pravijo, da jim ni bilo treba, ker so bili tam zadovoljni in so imeli vsega v izobilju. V New Yorku so jih Amerikanci sprejeli z godbo in vsakemu stisnili po par tisočakov. Niso se vrnili, ampak šli med rojake in ostali med njimi. Pravijo, da ne gredo nazaj, ker tam ni za živeti.

*

Stric Jaka je prepričan, da je le on v pravem, in da svoboda in pravica velja le za take ki mislijo po njegovem. Vsi drugi morajo biti "pajaci". Mogoče jih ima par okoli sebe, ampak vsi nočejo biti in ne bodo, pa čeprav je vsled tega užaljen.

*

Imamo vseznalce, k so po dolgem in čudnem premišljevanju ter brskanju po znanosti, strokovnem položaju in v političnih arenah znašli nekaj duhovito novega. Kaj pa? — Od sedaj naprej jih ne bo nihče več vodil za nos in jih zapeljeval. Socialisti in prijatelji delavstva so samo tisti, ki imajo žuljave roke. Vsi drugi so zapeljivci in hinavci, ki gledajo samo zase. Tako so pronašli. Yes, Mike! Kaj pa npr. skebi? Kaj pa milijoni tistih delavcev, ki se ponižno valjajo v prahu pred bosimi kapitalističnih strank in glasujejo za njihove kandidate? Ljudi z utrjenimi in žuljavimi rokami je zelo veliko. Ampak, koliko je med njimi zavednih delavcev, je pa povsem drugo vprašanje.

*

Da imamo par slovenskih fašistov smo vedeli, da pa je med nami tudi nekaj klu kluks klanov, se pa nismo nadejali. Ne spadajo sicer k klanski organizaciji kakor jo poznajo Amerikanci, lahko pa je, da imajo svojo podzemsko ložo. Ti kluksi obetajo vsakemu, kdor ne pleše tako kakor trobijo, da bo moral "mufati ven". Svoboda govora in tiskta, enakopravnost, državljanske pravice in takih reči ne vpoštevajo. O da, zase jih vpoštevajo, ali ne za druge. To so naprednjaki! Bav, bav!!

*

Kulturna organizacija je zgradila dom v svrhu prosvetnega dela v naselbini. Lepa in hvaležna naloga. Pa se dobe ljudje, ki so v svoji kratkovidnosti popolnoma prepričani, da se mora posameznikom zastrupljati možgane, ako se hoče vzdržati organizacijo. Človek je delikaten stroj, ki se ga lahko pokvari. Dop, bil kakršnekolik sorte, je za tak namen najboljše sredstvo. Človeka uniči duševno in fizično, tako da je samo še za sužnja sposoben, in pa za navadno zabavljanje. Organizacija bi bolje uspevala in zaslužila bi si lepše lavorike, če bi delovala samo za moralno in duševno po-

vzdigo naroda. Sto procentov in več bi bili danes na boljšem če bi bilo tako kot ni. Sami priznate to.

*

Razbobnalo se je na način da je prišlo na uho gotovim stranem, da bo letos pri nas zboroval slovenski narod, oziroma konvencija slovenskega naroda. Nepoklicani faktorji so imeli prste vmes in dali napačne informacije o ugledni organizaciji. Iz njih bi človek sklepal, da bodo zborovali bankirji, prominentni veljaki in morda frančiškani ter narodnjaki 50-50, to je pol ameriški in pol slovenski, skupaj 100%. Tukajšnji pripravljalni odbor za konvencijo je pa navsezadnje pojasnil, da bo zborovala Slovenska narodna podpornajednota, v kateri vlada delavski duh, zastopali pa jo bodo delegatje, k znajo misliti s svojo glavo.

Listu v podporo.

XI. Izkaz.

LAWRENCE, PA.: Nabrano v družbi zbrani pri L. Britzu: po \$1.00: Bartol Yerant, Aliquippa; John Jereb, Canonsburg; Martin Cetinsky, Musse; Marko Tekavtz, Canonsburg; Louis Britz, Lawrence; Lowrenc Mrak, Lawrence; John Mihalinec, zgubljen stava; po 50c: August Spelich; po 25c: Frank Gregorčič (poslal L. Britz) skupaj	\$ 7.85
VIRDEN, ILL.: Gaspar Kuslar, 50c; Frank Heršič \$1 (poslal Frank Heršič) skupaj	1.50
KLEIN, MONT.: M. Meznarich, podpora M. L.25
EXPORT, PA.: Jos. Britz,50
CUMBERLAND, WYO.: Ignac Bozovičar	1.00
CLEVELAND, O.: Andrej Trtman25
HIAWATHA, UTAH: John Starvašnik75
CLEVELAND, O.: Jos. Kodrich	1.00
PUEBLO, COLO.: Mary Hočevar, 25c; Mary Macher, 15c; Katie Stonich, 10c; Fr. Stark, 10c. (poslal J. M. Stonich) skupaj60
CHICAGO, ILL.: D. J. Lotrich, \$1.30; Chas. Pogorelec, \$2.00, skupaj	3.30
COLLINWOOD, O.: Soc. klub št. 49 JSZ	1.30
DETROIT, MICH.: Po \$1: Joseph Anžiček in Louis Slapar; po 50c: Frank Nagl, skupaj ..	2.50
DARRAGH, Pa.: Neimenovan, podpora M. L.	1.00
HERMINIE, PA.: Anton Zornik40
COLLINWOOD, O.: Frank Barbich20
ST. MICHAEL, P.: Po \$1: Henrik Pečarič, John Nado, Louis Trinkhaus, Frank Paulovčič, Tony Zaletel, Frank Bizjak; po 50c: Louis Kveder, Frank Kaučič, Louis Strel, Mihael Pirc, Louis Klenovšek, John Zupančič; Blaž Kaučič, 55c (poslal Henrik Pečarič) skupaj ..	9.55
Skupaj	\$ 31.95
Prejšnji izkaz	285.18
Skupaj	\$317.13

SODRUGOM IN SOMIŠLJENIKOM V COLLINWOODU.

Seje kluba št. 49 JSZ. se vrše vsako prvo nedeljo v mesecu ob 9. dopoldan v Kunčičevi dvorani, Waterloo Rd. Vse tiste ki simpatizirajo z našim gibanjem vabimo v naš krog. Sodrugi, agitirajte za pojačanje kluba! Udeležujte se redno sej, kajti agilnost organizacije je odvisna od agilnosti članov. — *Tajnik.*

RAČUN RAZPEČANIH ZNAMK J. S. Z.

ZA MESEC JULIJ 1925.

DRŽAVA IN MESTO	Redne znamke	Dualne znamke	Izjemne znamke	Prejemki	Gl. stanu stranke	Drž. in skr. org.	Konv. fond J. S. Z.
ILLINOIS:							
Chicago							
No. 224..	14	6	..	\$6.30	\$ 1.50
Springfield	7	4	..	3.50	1.10
Viriden	8	2.4060
Carlinville80
Gillespie	5	2	..	2.2070
Chicago							
No. 20 ..	10	20	..	10.00	3.00
Chicago							
No. 1....	60	18.00	6.00
Nokomis	3	3	..	1.9560
Obresti konv. fonda	18.25	14.20	2.82
INDIANA:							
Universal	16	4.80	1.60
Clinton	7	6	..	4.20	3.42	3.30	1.30
KANSAS:							
Gross	..	5	5	1.7550
Edison	10	6	..	5.10	1.60
Arma	6	..	6	1.8060
Brezy Hill	6	1.80	3.82	3.30	.60
MONTANA:							
Stockett	24	7.20	3.00	2.40	2.40
OHIO:							
Cleveland	40	12.00	7.20
Barberton	20	20	..	13.00	3.00
Collinwood	9	2	..	3.40	1.30
Girard	30	9.00	3.00
Glencoe	10	2	..	3.70	16.63	13.30	1.20
PENNSYLVANIA:							
Sygan	43	12.90	4.30
Harwick50
Herminie	11	2	..	4.00	2.70
Renton	2	3	..	1.6550
W. Newton	8	2	..	3.10	1.00
Avella	4	4	..	2.6080
Forest City	7	1	..	2.4580
Canonsburg	12	1	..	3.95	1.30
Pittsburgh	20	4	..	7.40	2.40
Lloydell	12	6	..	5.70	2.40
Library	7	2	..	2.8090
M. at L.	..	9	..	3.15	20.00	16.00	.90
WISCONSIN:							
Sheboygan	40	12.00
Milwaukee	40	12.00	10.00	8.00	4.00
Skupaj	491	110	11	\$185.80	\$75.12	\$60.10	\$63.92

	Rednih	Dualnih	Izjemnih
Znamk na roki 1, julija.	194	87	6
Prejeli od stranke	507	200	100
Skupaj	701	287	106
Razpečanih tekom meseca	491	110	11

Na roki 31. julija.. 210 177 95

Znamke Mladinske socialistične lige (Y. P. S. L.) so plačali sledeči klubi:

181, Lloydell, Pa.; 5 znamk	\$1.25
13, Sygan, Pa.; 5 znamk	1.25
1, Chicago, Ill.; 11 znamk	2.75

Skupaj\$5.25

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114 JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem Domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevilno in pripeljte seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — *Organizator.*

BREZ NASLOVA

Iskra.

Slovensko časopisje v Ameriki nudi čitateljem poleg lepih romanov in starokrajskih novic tudi mnogo izobraževalnega čtiva in veliko zanimivih domačih in inozemskih vesti. Zato smo napredni v vseh ozirih, da se celo Amerikanci uče od nas, in divijo se nam tudi naseljenci vseh drugih narodov.

*

"Vsaki po svoje", pravi A. J. T. v glasilu JSKJ. To je naslov ene izmed izobraževalnih kolon v slovenskih listih. Nekaj časa je najbolj slovela kolona "Peter Zgaga", ki je mnogo storila za vzgojo in napredek našega naroda. Potem so jo frančiškani dali na "indeks" in od tistega časa pravijo da nima nič pravega žegna. Vendar pa je še vedno popularna in ljudje ki so se jo navadili pravijo da je "najbolj fanj", samo kakšen lep roman je še lepši.

*

Frančiškansko glasilo ima sedaj kar tri posebne rubrike za izobrazbo in napredek. "Mimogrede" je posnetek urednikove učenosti. "Solnčni žarki", ki pa ne prisijejo v vsaki številki, so duševni proizvod tiskarja, kateri ni zadovoljen z gospodo na Lawndale zato ker "gospoda" baje z njim ni bila. V sedanji sezoni je "Pisano polje" najbolj priznana izobraževalna kolona. Njen urednik je g. Trunk, ki se krega z učenjaki, dopisniki vseh vrst, z dogodkarji, uredniki, kolonariji itd. Posrečilo se mu je, da mu udarce vračajo, in to ga zelo veseli. Če ne bi imel tega boja, bi mu bilo dolg čas, kakor je dejal Old timer. "Pavle Zgaga", ki je bil duševni proizvod g. Kazimirja, je moral na ukaz višje in nižje gosposke prenehati.

Najsijajnejšo izobraževalno kolono ima "D. S." Razbeljena učenost kar žari, tako da meče "iskre" od sebe. Njen avtor ne spada med intelektualce, pač pa med začasne trgovce in začasne delavce, ki vihte kladivo kadar delajo v fabriki, in med stalne menjalce prepričanj. Za narod ima precenljive zasluge.

*

"Enakopravnost" prinaša pod naslovom "Od dne do dne" resne novice z resnimi komentarji po vzgledu A. Brisbane. Neresne in šaljive stvari priobčuje pod naslovom "Škrat". "Progres svetovnega delavstva" je kolona, ki jo urejuje v "Enakopravnosti" L. F. Truger. Iz njegovega komentiranja delavskega progressa sklepam, da bo kmalu postal aktiven v socialističnem gibanju, kakor je enkrat nekaj časa že bil. If not, why not?

*

Lojzetov list izhaja brez izobraževalne kolone, ker je ves posvečen izobrazbi in oglasom. Posebno oglasom. Odlikuje se tudi po originalnih editorialih in po velikem razumevanju vede. Nekoč je bil list izpopolnjen s kolono "Rozinov Jaka" in še s par drugimi takimi naslovi, kar pa je bilo tudi za Lojzetove naročnike preveč; tudi učenost ima svoje meje. "St. Clairski paberki" je izobraževalna kolona, ki vzgaja čitatelje glasila KSKJ. Urejuje jo Mike Cegare. Mike je širil izobrazbo, že v kolonah raznih naslovov, ampak sedaj se blešče "St. Clairski paberki". Pri "Svobodi" so poskušali s "Petrom Kolerabo", pa se je že naveličal soliti ljudem pamet.

V "Prosveti" je najznamenitejša kolona "Žarkomet", naslednica "Meteoritov". Kolona ki jo urejuje Peter Zgaga je skoro mrknila in "Žarkomet" niti "Solarni žarki" ne bodo mogli otemneti. Če se kje skregati dve ženski, zagrozi ena ali druga: "Čak, čak", te bom dala pa v 'Žarkomet!'" Poišče papir, se spomni da je v njeno neprijateljico govoril on gav Janez, ki ima najbrž razmerje z njo, pa jo opiše 'za žarkomet'. Tudi moški so se "fiksali" na enak način. In dogodki! Namreč zanimivi dogodki! Jako zanimivi, samo originalnosti jim je manjkalo. Pokazali pa so nam eno resnico: da je med ameriški Slovenci mnogo svobodomiselnih, večinoma začasnih, ki so se navzeli spoznanja resnice vsled farovških kuharic. Kuharice imajo torej v "protifarškem" boju velike zasluge in se jim ne bi smelo vedno lučati v obraz, da so farovške kuharice. Pomislite, koliko več zvestih katoličanov bi bilo, če ne bi bilo kuharic! Torej imajo zasluge za napredek!

"Naš Dom" vzgaja rojake s slikami. Niso izbrane, poznajo se slabo, ampak ljudje so zadovoljni in "Naš Dom" tudi. Na društvenem in izobraževalnem polju smo torej dobro preskrbljeni. Imamo mnogo društev, razne liste in v njih posebne izobraževalne kolone, med katere spada tudi ta brez naslova. In pa, da ne bodo v Waukeganu hudi, tudi "Waukeganska pošta".

Papa je zopet "radikalen", namreč za plačo. Za plačo pripoveduje, da je W. P. edino zveličavna stranka in "D. S." edini revolucionarni list. Ko se skrega s bosji, ali če zmanjka plače, ali če ni uspeha, preneha njegov radikalizem.

Leta 1923 je bil John Fitzpatrick oboževan v "edino zveličavnih" listih in tudi "D. S." mu je kadila poltem ko je postala iz reakcionarnega revolucionaren list. Enako je slavila leto pozneje William Mahoneyja v Minneapolisu. Danes sta oba svojim bivšim prijateljem obrnila hrbet in jih "razkrinkavata", Fr. Novak pa ne citira njunih člankov kakor pred dvema in enim letom.

Nekje sem čital, da se v Ljubljani letos skoro nič ne gradi. Vsa stavbinska dela so zapopadena v popraviljanju hiš in peči, pa še tega ni dosti. To je slabo znamenje za belo Ljubljano.

Jacob Grahek iz Waukegana je priobčil svoj odgovor A. Vičiču v milwauški "D. S." zato ker v "Proletarcu" ni bil "dobesedno" priobčen. Ko je Grahek prečital v "D. S." uvod svojega dopisa in pa dopis katerega Proletarec po njegovi trditvi ni priobčil dobesedno, se je prijel za glavo, kajti Fr. Novak je napisal "lep" uvod, dopis pa priobčil nedobesedno. Sedaj Jacob študira, kje je kakšen slovenski list, ki bi mu priobčil stvari res dobesedno. Jaka, Jaka!

K. K. K.

Ku Klux Klan so tri besede ki se začno s črko "K". Ali gornje tri črke ne pomenijo zakrinkanih stopcentarjev, ampak detroitski slovenski komunizem, namreč Kotliček, Korl, Kotar. Dne 1. avgusta l. 1925 se je vršil v Detroitu "prvi" delavski shod. Zapomnite si to no vico, dragi rojaki v Detroitu: to je bil "prvi delavski shod" v tej naselbini. Sklical ga je K. K. Kotar, "glavni" govornik pa je bil K. K. K. Novak. Ko je začel udrihati, je sklatil skoro solnce z neba, socialisti pa so želeli zbiti na tleh po vseh deželah sveta. Tako se mora

K. K. Kotar in nekaj njegovih so celo avplavdirali, tako fajn je bilo. Govornik je enkrat imenoval celo barikade. Ali on ne izgleda da je kandidat za barikade. Kadar bo revolucija na pragu in bo treba zadeti puško na rame, bo K. K. K. Novak izginil. Tudi če ne bi, bi ne bil za generala. Dober pa je za zbijanje socialistov na velike distance. V revolucijah, v vojnah, med divjaki in na pogrebih ter zarokah med divjimi rodovi je zelo mnogo šundra. Razbijajo, kriče, tolčejo ob kake predmete, da pomnože šunder rjovejo in vse je navdušeno in veselo. Tak šunder bo nastal kadar bo Korlnova in Kotarjeva armadica korakala in tolkla namesto na bobne na kotličke. Pravijo da bo trušč tako grozen da se bo čulo po vsem svetu, in vse bo pohudičeno kar se ne bo strinjalo z najnaprednejšimi med naprednimi. To namreč prerokujejo in se gotovo dogodi, če se ni trem K samo sanjalo. — Eden ki je bil navzoč na shodu in se vežba za trušč.

Izdajalec v delavskih vrstah.

(Ta članek je bil priobčen v "Delavcu", ki je glasilo Glavnega Radniškega Saveza Jugoslavije. Tiče se tistih izdajalcev med delavstvom, ki ne nosijo pečat izdajalstva na svojem čelu, a kljub temu škodujejo sebi in drugim več kakor vsi najeti in plačani izdajalci.)

V delavskem taboru je sovražnik. Vsak dan vrši izdajstva. Vrši izdajstva, ko mirno gleda ob strani, kakda se ostali trudijo za boljše življenje delavskega razreda, za boljši košček kruha in svetlejši žarek svobode, za več radosti, a manj bridkosti proletarca.

To izdajstvo vrši neorganizirani delavec. Zanj se borijo in skrbijo drugi. Ni mu treba nobenih žrtev, nobenih prispevkov, a še manj boja in napora. Trudite se za me drugi! Sadove, ki jih žanjete z vašo pridnostjo in vašimi organizacijami, žanjem tudi jaz. Kar sejete vi, raste in zori tudi zame. Kadar je delavčeva miza obložena s priboljški, sem priboljška deležen tudi jaz. Drugim delo in trud, meni pa sadove. Tako misli neorganizirani. — To je tatvina tuje lastnine, tatvina delavskih pravic.

To je egoizem in zločin nad solidarnostjo delavskega razreda, je golo ropanje tuje lastnine in ne priča niti o proletarskem prepričanju, a še manj o požrtvovalnosti. Poleg tega je tako ravnanje figarsko. Neorganizirani, ki tako misli in ravna, je hijena na proletarskem bojišču. Poželjivo preži na pridobitve delavskega gibanja, izmika se delu v organizacijah in mesto, da žrtvuje prispevke organizaciji, nosi svoj zaslužek v beznice.

Ali niso taki ljudje v pravem pomenu besede vredni obžalovanja in zaničevanja? Med drugimi sloji se "čakavec" izogibajo. Ni pa tako pri delavstvu. Neorganiziran bi moral biti preziran, zaničevan in veljati za ničvredneža. Značilno: svetovna vojna, ki je uničila vse moralne pridobitve človeštva, ki je poboje in tatvine napravila za častno delo, še danes priča o moralnem nazadovanju; še vedno ni končano njeno moralno zastrupljenje vseh ljudskih stanov in še danes kvarno vpliva na moralo mnogih delavcev. Tako opazamo, da si je nekoč redkokedaj kdo upal na delavskih zborovanjih godrnjati, ne da bi v boju sodeloval. Danes svobodno daje "dobre nauke". Mnogi ga mirno poslušajo, nekateri mu celo pritrjujejo, ako v surovem tonu napada organizacijo ali njene zaupnike in s tem opravičujejo svoj indiferentizem. Člani organizacije dobro vedo, da je nesmiselno napadati organizacijo, a

ne sodelovati, a pritrjujejo vkljub temu praznemu besedičenju, ne da bi pomislili, da more škodovati to le njim. Brez odpora dovolijo svojo lastno organizacijo blatiti. Često se zgodi, da stopijo s takimi izdajcami v isto vrsto zato, ker so imeli pogum, da so predrzno oklevetali organizacijo in njeno vodstvo, ker je pri gibanju ali zahtevah premalo pridobila, čeprav so ravno neorganizirani moč organizacije zmanjšali in s tem škodovali sami sebi, da uspehi organizacije niso bili večji. Tudi če to prezremo, taki paraziti nimajo prav nobene moralne pravice, zahtevati od organizacije nekaj, k čemer niso ničesar pridali, a še manj doprinesli kako žrtev. Toda oni so predrzni: zahtevajo sadove, ki so jih želi drugi in se zgražajo, ako žetev ni bila bogata in obilna.

Kdor ni z nami, je naš nasprotnik, pa naj nosi frak ali pa zamazano delovno obleko. Delavec, ki pobaše sadove organizacije, ne da bi doprinesel najmanje za okrepitev organizacije, je tat pravic organiziranega delavstva. Kot takega naj ga organizirano delavstvo tudi smatra. On je preziranj vreden tudi zato, ker se svoje tatvine zaveda.

Pokažite tem parazitom vrata, ko bodo hoteli na delavskih zborovanjih klevetati. Tudi v zasebnem življenju se izogibajte občevanja z njimi. Oni so izdajalci vaših interesov, tatovi sadov vašega dela in coklja vašega gospodarskega napredovanja.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

G. Jacob Grahek iz Waukegana, Ill., je v "D. S." z dne 6. avgusta priobčil dopis v odgovor A. Vičiču, v "Proletarcu" pa dne 30. julija. G. Grahek se v omenjeni izdaji "D. S." pritožuje, da njegovega dopisa nismo priobčili dobesedno. Priznamo to, kajti če bi g. Grahek obvladal slovenščino v taki meri da bi bili njegovi spisi za priobčitev dobesedno, bi lahko brez skrbi kandidiral za pomožnega urednika h kateremu koli slovenskemu listu v Ameriki. Komentar, katerega je priobčila "D. S." k njegovemu dopisu, ni njegovo delo. Na koncu komentarja, oziroma zmerjanja, pravi: "Vsebina mojega odgovora katerega sem poslal na uredništvo 'Proletarca', je bila sledeča":

Potem sledi dopis, kakršen je bil po tem zatrdilu poslan "Proletarcu". Konstatiramo, da se njegov ro-

kopis, poslan "Proletarcu", na par mestih temeljito razlikuje od dopisa kakor ga je priobčila "D. S." To-rej je trditev, da je bil ravno tak dopis poslan v priobčitev "Proletarcu", neresnična. Upamo, da bo g. Grahek toliko pošten da bo svojo trditev v "D. S." preklical in ob enem navedel, kaj je uredništvo "Proletarca" izpustilo iz njegovega dopisa.

Agitatorji na delu.

Naročnin na Proletarca so poslali: ..

Anton Žagar na agitaciji v Detroitu	16
Anton Miklič, Klein, Mont.	7
John Kriebelj, Cleveland, O.	5
Frank Garm, Blaine, O.	4
Louis Kveder, Penna.	4
Anton Debevc, Sheboygan, Wis.	4
Chas. Pogorelec, Chicago, Ill.	3
John Kunstelj, Gross, Kans.	3
John Kopriva, Raton, N. Mex.	3
Andy Zlatoper, Maynard, O.	2
Frank Nagode, Sheboygan, Wis.	2
Anton Slobodnik, Crested Butte, Colo.	2
Joseph Presterl, Collinwood, O.	2
John Vitez, Pursglove, V. Wa.	2
Mrs. J. Jereb, Rock Spring, Wyo.	1
Mrs. Mary Udovich, Chicago, Ill.	1
Joseph Britz, Export, Pa.	1
Frank Miksha, Cleveland, O.	1
Louis Britz, Lawrence, Pa.	1
Mrs. Frances Zakovšek, North Chicago, Ill.	1
Louis Vodopivec, Wyano, Pa.	1
Jacob Jamšek, Claridge, Pa.	1
John Starvašnik, Hiawatha, Utah	1

Pozna njegove namene.

John Alkalai je iskal bogato nevesto in ko je mislil da je našel kar je iskal, je dejal:

"Ljubim te, draga, ljubim te bolj kot bi ti mogel povedati z besedami."

"Povej mi tedaj s številkami," mu je hladno odvrnila.

Agitirajte za razširjenje "Proletarca".

postala z zedinjenjem
KASPAR STATE BANK
in
AMERICAN STATE BANK

SPLOŠNO PRIZNANA

kot zanesljiva in konservativna banka

Kaspar American State Bank

1900 Blue Island Avenue, vogal 19. ceste
CHICAGO, ILLINOIS

Imovina Dvajset Miljonoov Dolarjev

Kino gledališča nekdanj in sedaj.

Pred petnajstimi leti je bilo v Zedinjenih državah, kjer je kino filmska industrija najbolj razvita, zelo malo večjih kino gledališč. Bila so večinoma majhna, med ljudstvom v mnogih krajih znana pod imenom "nickel show" radi nizke vstopine.

Današnja "moving picture" gledališča niso več mali lokali za par sto ljudi, ampak moderna gledališča s tisočji sedežev. Program v njih je raznovrsten in mnogokrat je "molčeča drama" ali komedija najslabši del programa. Ali tudi vstopnina ni več nikel ali dajm, ampak 50 do 75c. Je sicer še veliko malih "moving-picture" teatrov, ali tem se oddajo slike šele potem ko so bile na platnu že v vseh drugih večjih kino gledališčih.

Balaban & Katz v Chicagi je firma, ki lastuje že kakoga pol ducata velikih gledališč v Chicagi. V trgovškem delu mesta, v takozvanem Loop, sta njena glavna gledališča Chicago in Roosevelt. Na severni strani Chicage ob obrežju pa je letos dogradila novo gledališče, ki mu je dala ime Uptown Theatre. Stavba stane \$5,000,000.

DR. JOHN J. ZAVERTNIK ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad S. Lawndale Ave., vogal W. 26th St.
Stan 2316 S. Millard Ave., Chicago, Ill.
Tel. na domu Lawndale 6707, v uradu Crawford 2212-2213
Uradne ure: Od 2 do 4 pop., in od 7 do 9 zvečer.
V nedeljo od 11 do 12 dop.

6% IN VARNO 6% IN VARNO

Zlati bondi na prvo vknjižbo za
na imenitem prostoru ležečo
lastnino, na prodaj pri nas

MILLARD STATE BANK

3643-3645 WEST 26th STREET
At Millard Avenue
CHICAGO, ILL.

Oglejte si naše varnostne bančne shrambe,
največje na zapadni strani mesta.

BANČNE URE:

V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer;
v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne;
v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

Čuvaj zdravja v vašem domu.

Voda je imenitna, vsa kopališča so polna. Vsako obrežno kopališče ima rešilno stražo. Ali imate vi tudi čuvaja na svojem domu? Trinerjevo zdravilno grenko vino zasluži ta naslov. Ono čisti vaš želodec in čreva, odstranja strupeno nerabno snov in spravlja v red želodčne nerede. Bolezni najlažje najdejo svoje žrtve med osebami, katerih želodec ni v dobrem stanju. Srce takih oseb je oslabiljeno, kri zastrupljena in bolnik se mora boriti proti težkim nepravilnostim, kadar ga zadene bolezen. Radi tega je važno, da se ohrani želodec v dobrem stanju. Storite to z uporabo Trinerjevega grenkega vina. Na to zdravilo se lahko vedno zanesete! Če vam vaš lekarnar ali trgovec z zdravili ne more postreči, pišite na Joseph Triner Company, Chicago, Ill. — Pri izvinjenjih oteklinah in utrujenih nogah se poslužite Trinerjevega linimenta, katerega uspeh vas bo presenetil!

SLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako drugo nedeljo v mesecu po seji društva SSPZ. (dopoldne). Zborujemo v društveni dvorani. — Rojaki, pristopajte v naše vrste! — Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

GIRARD, OHIO.

Seje kluba št. 222 JSZ. v Girardu, O., se vrše vsaki prvi torek v mesecu ob 7. zvečer v Slovenskem domu. Somišljeniki, pristopite v vrste zavednega delavstva! — Naš klub ima lepo zbirko knjig. Izposodite si jih! — Tony Segina, organizator.

FRANK GANTAR se priporoča rojakom
pri nabavi drv, preme-
ga, koksa in peska.
1201 Wadsworth Ave. Phone 2726 Waukegan, Ill.

BARETINCIC & HAKY POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

Imena ki vlečejo.

Nikjer se ne pazi toliko na imena "ki vlečejo" kakor pri produciranju filmskih iger. Teh iger je namreč mnogo, vsaki dan nove, in "vlečejo" le toliko časa da gredo skozi vsa glavna gledališča. Potem ko jih dobe na platno manjša, niso več "nove" in izgube na vrednosti. Tako je uredila reklama, oziroma oglaševalni agentje, ki vedo kako ustvariti zanimanje. Pri njih je vsaka igra "najboljša kar jih je bilo dosedaj še igranih", ta in ta igralec ali igralka pa ni še nikoli tako dobro nastopila kakor v tej poslednji igri. "The Trouble With Wives" je naslov filma ki ga kažejo ta teden v McVickers. Paul Ash je še vedno na programu s svojo jazz godbo, pesalci in plesalkami. Razun teh je na programu nekaj pevskih in orkestralnih točk.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seja soc. kluba št. 27, JSZ. se vrši vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9. dopoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. — Dolžnost vsakega sodruga je, da prihaja redno k sejami in da agitira za pridobivanje novih članov; čimveč nas bo tem lažje bomo vršili delo za osvoboditev proletarijata iz mezdne sužnosti.

"THE NEW LEADER"

Najboljši angleški socialistični tednik v Ameriki je "The New Leader", ki izhaja v New Yorku. Vsebinsko je izbrana in za sotrudnike ima sposobne pisatelje in časnikarje. Prinaša pregled socialističnega gibanja doma in po svetu. Razprave in članke ter vse kar prinaša, je vredno, da se čita. Naročnina na "New Leader" je \$2 na leto. Naslov: "The New Leader", 7 E. 15th St., New York, N. Y. Naročnino sprejema tudi tajništvo JSZ. Sodrugi in somišljeniki, širite naše list!

SODRUGOM IN SOMIŠLJENIKOM V BARBERTONU, O.

Seje socialističnega kluba št. 232 JSZ. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 10. dopoldne v dvorani samostojnega društva "Domovina" na Mulberry cesti. Apeliram na sodruge, da se redno udeležujejo klubovih sej, ker je vedno kaj zanivega na dnevnem redu. Tiste pa, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, vabim da se nam pridružijo in tako pomagajo v borbi za boljše pogoje življenja in za odpravo kapitalističnega režima samega. **TAJNIŠTVO KLUBA ŠT. 232.**

Naročajte knjige iz "Proletarčeve" založbe.

CENIK KNJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

UDOVICA , (I. E. Tomić), povest 330 strani, brošir ja 75c, ve zana v platno	1.00	JOS. JURČIČ , zbrani spisi, II. sv. vezan	1.50	IGRE	
VAL VODNIKA izbrani spisi, broš.30	III. sv. vezan	1.50	ANFISA , (Leonid Andrejev), broširana50
VIANJEVA REPATICA , (Vlad. Levstik), 506 strani, vezana v platno	1.50	IV. sv. vezan	1.25	BENEŠKI TRGOVEC , (Wm. Shakespeare), vezana75
VITEZ IZ RDEČE HISE , (Aleksander Dumas star.), roman iz časov francoske revolucije, 504 strani, broširana 80c, vezana v platno	1.25	V. sv. vezan	1.00	ČARLJEVA ŽENITEV-TRJE ŽENINI , (F. S. Tauchar), dve šalo-igri, enodejanske, brošira- na25
ZABAVNA KNJIZNICA , zbirka povesti in ertic, broširana65	VI. sv. vezan	1.00	GOSPA Z MOEJA , (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broširana60
ZADNJA PRAVDA , (J. S. Baar) roman, broširana75	FR. MASELJ-PODLIMBARSKI zbrani spisi, vez.	1.50	KASLIJA , drama v 3 dejanjih75
ZADNJI VAL , (Ivo Šorli), roman, vez.	1.00	PESMI IN POEZIJE		JULIJ CEZAR , (Wm. Shakes- peare), vezana75
ZAJEDALC , (Ivan Molek), po- vest, 304 strani, vezana v plat- no	1.75	BASNI , (Jean de la Fontaine, iz francosčine prevl I. Hribar) vezana	1.00	MACBETH , (Wm. Shakespeare), vezana75
ZA SREČO , povest, broširana45	MLADA POTA , (Oton Zupančič), pesmi, trda vezba75	NAVADEN ČLOVEK , (Braa Gj. Nusič), šala v treh dejanjih, broširana25
ZELENI KADER , (I. Zorec), po- vest, broš.45	MODERNA FRANCOŠKA LIRI- KA , (Prevel Ant. Debeljak), vezana90	NOČ NA HMELJNIKU , (Dr. I. Lah). Igra v treh dejanjih, broširana35
ZGODBE IZ DOLINE SENT- FLORJANSKE , (Ivan Cankar), vezana	1.50	PESMI ŽIVLJENJA (Fraa Al- brecht), trda vezba50	OTHELLO , (Wm. Shakespeare), vezana75
ZLOČIN IN KAZEN , E. M. Do- stojevskij), roman, dve knjige, 602 strani, vezane	2.50	POEZIJE , (Fran Levstik), vezana POHOBSKE POTI , (Janke Gla- ser), broširana35	ROMANTIČNE DUSE , (Ivan Cankar), drama v treh de- janjih, vezana85
ZMOTI IN KONEC GOSPODIČ- NE PAVLE , (I. Zorec), brošira- na40	SLUTNJE , (Ivan Albreht), broširana45	ROSSUM'S UNIVERSAL BO- BOTS , drama s predigro v 3 de- janjih50
ZVONARJEVA HČL povest, broširana65	STO LET SLOVENSKE LIRI- KE , od Vodnika do moderne, (C. Golar), broš. 90c, vez.	1.25	SEN KRESNE NOČI , (Wm. Shakespeare), vezana75
ŽENINI NASE KOPRNELE , (Rado Murnik), broširana30	STRUP IZ JUDEJE , (J. S. Ma- char), vezana	1.10	UMETNIKOVA TRILOGIJA , (Alois Kraigher), tri enodejans- ke, broširana. 75c; vezana	1.00
SLOVENSKI PISATELJI: FRAN LEVSTIK , zbrani spisi, ve- zana	1.25	SLOVENSKA NARODNA LIRI- KA , pesnijske, broširana65	ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLI- TIČNI IN GOSPODARSKO SO- CIALNI SPISI, UČNE IN DRUGE KNJIGE IN BROSURE	
FRAN ERJAVEC , zbrani spisi, vezana	2.00	SOLNCE IN SENČE , (Ante De- beljak), broširana50	ALI JE RELIGIJA PRENEHA- LA FUNKCIONIRATI? De- bata30
		SVOJEMU NARODU , Valentin Vodnik, broširana25	ANGLEŠKO-SLOVENSKI BE- SEDNJAK , (Dr. J. F. Kern)50
		SLEZKE PESMI , (Peter Bezruč), trda vezba50		
		TRBOVLJE , (Tone Selšakar), proletarske pesmi, broširana 50c; vezana75		
		TRISTIA EX SIBERIA , (Voje- slav Mole), vezana	1.25		
		V ZARJE VIDOVE , (Oton Zu- pančič), pesnitve, broširana40		